

AMDDIFYN YR ARFORDIR CANLLAW GWEITHGAREDD 11-14 OED

TROSOLWG

Mae'r canllaw gweithgaredd hwn yn cyflwyno'r pwnc gwarchod yr arfordir ac mae'r gweithgareddau yn caniatáu i chi archwilio pwysigrwydd morwellt gyda'ch myfyrwyr.

Yn y canllaw hwn, mae yna dau weithgaredd cyflym sy'n dangos sut y gall cael rhwystr, fel morwellt, arafu symiau mawr o egni.

- **Nod y wers:** sut mae dolydd morwellt yn helpu i amddiffyn ein harfordiroedd
- **Cysylltiadau cwricwlwm:**
Daearyddiaeth, Gwyddoniaeth a Rhifedd

Gwybodaeth allweddol

- Tu mewn neu du allan
- Gweithgaredd mewn partneriaid neu grŵp
- 30 munud
- Ymarferol

GEIRIAU ALLWEDDOL

Erydiad arfordirol - creigiau ar lan y môr yn gwisgo i ffwrdd

Amddiffyn rhag llifogydd - Dulliau o amddiffyn tir rhag llifogydd

Rhisomau - coesyn planhigyn tanddaearol llorweddol sy'n gallu cynhyrchu systemau egin a gwreiddiau planhigyn newydd

TIPS I DDYSGU

Cyfunwch y gweithgaredd hwn â hidlo dŵr, morwellt, newid hinsawdd, daeareg ac anatomy planhigion.

https://pbskids.org/designsquad/games/dont_flood/
Arbedwch y fidgets! Gêm ryngweithiol gyflym gan ddefnyddio cyfuniad o atebion naturiol a rhai o waith dyn i achub eich 'dinas fidgety' rhag llifogydd.

FFAITH HWYLIOG

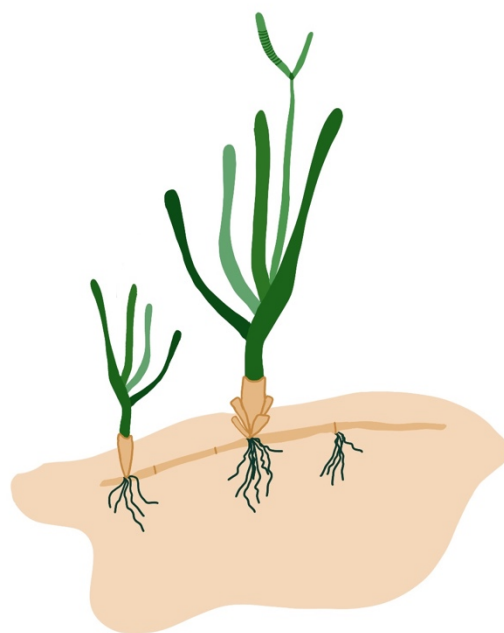
Mae peirianwyr sy'n gweithio ar ddiogelu ein harfordir, sy'n newid yn barhaus, yn defnyddio amddiffynfeydd naturiol fel morwellt a rhai o waith dyn fel adeiladu morgloddiau. Yn y dyfodol, efallai y bydd yn rhaid iddynt adleoli trefi cyfan!

RHAGYMDRODD

Mae ein harfordiroedd yn cael eu curo'n barhaus gan wynt a thonnau, ac o ganlyniad, mae'r creigiau sy'n rhan o'n harfordir yn cael eu treulio'n araf deg. Yr enw ar y broses hon yw erydiad arfordirol a gall achosi dirlichriadau a'i chlogwyni gwympo; ddim yn wych os yw eich cartref ar ben y clogwyn!

Mae cefnforoedd iach yn naturiol yn helpu i amddiffyn ein harfordiroedd. Pan bydd ton fawr yn taro traeth tywodlyd, nid oes dim yn ei ffordd i'w arafu na chymryd peth o'r grym. Fodd bynnag, os yw'r don yn taro traeth gyda dôt morwellt, yna mae dail trwchus y ddôt yn tynnu rhywfaint o'r egni allan o'r don, felly mae'n taro ein harfordiroedd gyda llai o rym ac yn cael llai o effaith ar yr arfordir.

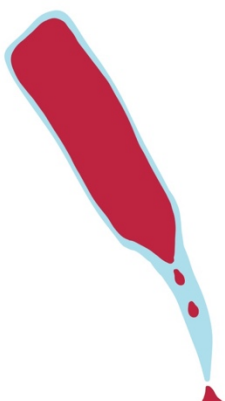
Mae gan forwellt dric arall i'n helpu ni! Wrth i chi gerdded o amgylch ymyl dôt morwellt,

cadwch olwg am ddiferion o tua 30 cm yn lefel y ddaear. Yn y manau hyn gallwch weld sut mae gwreiddiau'r morwellt a'r rhisomau yn cadw'r tywod a'r mwd yn sownd yn eu lle, gan ei atal rhag cael ei olchi i ffwrdd. Y tro nesaf y byddwch chi ar ddôl morwellt, cewch gymar ar un o'r ymylon hyn i weld a allwch chi weld y gwreiddiau a'r rhisomau wrthi yn gweithio!

Trwy gloi gwaddod yn ei le a lleddfu grym stormydd, mae dolydd morwellt yn amddiffynfa naturiol rhag llifogydd. Mae'r morwellt yn helpu i amddiffyn ein cartrefi wrth i newid hinsawdd achosi stormydd mwy ac amlach ac wrth i lefelau'r môr codi. Po fwyaf o forwellt sydd gennym, y mwyaf y cawn ein hamddiffyn!

GWEITHGAREDD 1:

- 1) Llenwch y twb gwag â dŵr ac arllwyswch ddiferyn o liw bwyd ar un pen.
- 2) Trowch y lliw bwyd yn ofalus gyda'r llwy ac amserwch faint o amser y mae'n ei gymryd i'r lliw ledaenu ar draws y twb cyfan.
- 3) Gwagiwch y twb ac ychwanegwch linell o raean i lawr y canol, yna llenwch unwaith eto â dŵr.
- 4) Ychwanegwch ychydig o liw bwyd ar un pen, cymysgwch yn ofalus ac amserwch y lledaeniad.
- 5) Y llifyn bwyd oedd y storm fawr gyda llawer o egni, ond roedd y cerrig, yn union fel morwellt, yn rhwystr i arafu egni'r storm wrth iddo symud ar draws y twb.

ADNODDAU

- Twb bach

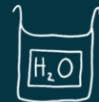
- Graean

- Lliw bwyd

- Dŵr

- Llwy

- Amserydd

IECHYD A DIOGELWCH

Gall lliw bwyd staenio dillad!

GWEITHGAREDD 2:

- 1) Gosodwch lan le mawr clir a all fynd yn dywodlyd. Gallech hefyd ddefnyddio hambwrdd
- 2) Ar un pen, nodwch ble y dylid gosod y gwyntyll.
- 3) Tua 20 cm oddi wrth y gwyntyll, marciwch ail bwynt. Dyma lle bydd y rhwystr 'morwellt' yn cael ei adeiladu.
- 4) Marciwch drydydd pwynt 20 cm oddi wrth y morwellt. Dyma lle bydd yr hanner cwpan o dywod yn cael ei wagio.
- 5) Rhowch fag o eitemau ar hap fel crib, marblis, beiros neu lego i bob fîm. Bydd angen iddynt adeiladu eu rhwystr 'morwellt' o'r deunyddiau hyn ar yr ail bwynt. Mae angen i'r rhwystr amddiffyn y traeth tywodlyd rhag cael ei chwythu i ffwrdd.
- 6) Unwaith y bydd rhwystr fîm wedi'i osod, rhowch y gwyntyll ar ei farciwr a'i droi ymlaen am 3 eiliad. Mesur pa mor bell mae'r tywod wedi teithio.
- 7) Ail-osod ar gyfer pob fîm.
- 8) Pwy greodd y rhwystr morwellt gorau ac atal eu traeth tywodlyd rhag cael ei chwythu'r bellaf?!

ADNODDAU

- . Hambwrdd neu fan awyr agored
- . blêr
- . Ffan drydan
- . Cwpan
- . Tywod
- . Marciwr llinell gychwyn
- . Tâp mesur neu bren mesur

IECHYD A DIOGELWCH

Peidiwch â chwythu tywod tuag at wynebau pobl.

